

to temo smo zopet slišali dve razpravi.

1. Prvo - *Time, Death and Cosmos* - je prispeval slovenski antropolog Borut Telban, ki je po opravljenem terenskem delu na Papui v Novi Gvineji doktoriral na Avstralski nacionalni univerzi v Canberri. V poldrugem letu bivanja med tamkajšnjimi domorodci - z njimi je delal, hodil na lov, spal, jedel in dihal - se je seznanil z njihovimi kozmologijami oz. pogledi na čas, smrt in kozmos. Zanje je na primer značilen ciklični čas, medtem ko imamo mi judovsko-krščansko koncepcijo časa oz. linearni čas. V vasi Ambonwari na Papui v Novi Gvineji je torej preteklost pomembna le toliko, kolikor je prisotna v sedanjosti. Zato dr. Telban kritizira tiste, ki domorodce, kot so na primer prebivalci vasi Abonwari, opisujejo kot ljudi "zunaj časa" samo zato, ker nimajo naše (zahodnoevropske) percepcije časa.

2. V referatu *Time, Discourse and Practice* se je avtorica Heidrun Frieze v zapleteni angleščini posvetila definicijam časa, ki so jih postavili Platon, Aristotel, Hegel, Heidegger, Giddens, Durkheim, Bourdieu ter drugi filozofi, sociologi in zgodovinarji. Poslušalstvu je skušala prikazati vso zapletenost pojma čas, kar ji je tudi uspelo. V popoldanski delavnici je dodala še nekaj citatov filmskega režiserja Jima Jarmuscha, pisatelja Antoina de Saint Exupéryja itn. Diskusija je kmalu postala morda nekoliko predaletč abstraktna.

V soboto, 19. septembra so organizatorji poskrbeli za celodnevno ekskurzijo po Istri, za dobro razpoloženje pa tudi toplo poletno "mediteransko" sonce.

Simpozij je bil za študente zelo koristen. Prvič zato, ker smo dobili veliko neposrednih informacij o dogajanju v stroki. Drugič zaradi diskusij med strokovnjaki in predavatelji, ki so spremljale predavanja ter prispevale k zanimivosti srečanja. In tretjič zato, ker so bile delavnice namenjene predvsem študentom, ki so lahko potešili svojo radovednost tako, da so zastavljali različna vprašanja in s tem pripomogli k raznolikosti in enkratnosti diskusije. Na drugi strani pa so se na tem multidisciplinarnem simpoziju prav gotovo nekaj naučili tudi priznani in uveljavljeni strokovnjaki, ki se specialističnih simpozijev, če ne zadevajo področja njihovih tekočih raziskav, sploh ne udeležujejo. Zato vse pohvale organizatorjem. Mediteransko etnološkega poletnega simpozija v Piranu, Inštitutu za multikulturne raziskave in ISH - Fakulteti za podiplomski humanistični študij - oz. organizacijskemu odboru, ki so ga sestavljali red. prof. dr. Zmago Šmitek, izr. prof. dr. Bojan Baskar, asist. mag. Borut Brumen in asist. mag. Rajko Muršič.

Več o simpoziju bo mogoče prebrati v naslednji številki zbornika MESS (Mediterranean Ethnological Summer School), kjer bodo zbrani vsi prispevki predavateljev.

Marjan Drnovšek

LOUIS ADAMIČ - INTELEKTUALCI V DIASPORI

Portorož, 2. - 4. september 1998.

Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU je v spomin stote obletnice rojstva Louisa Adamiča organiziral mednarodno znanstveno konferenco, in sicer v prijetnem okolju hotelskega kompleksa Bernardin v Portorožu. S prispevki je na njej sodelovalo 28 referentov iz Slovenije in tujine, med njimi tudi predstavniki iz zamejstva in izseljenstva. Konferenca je imela velik odmev v medijih, štirinajstdnevnik *Razgledi* iz Ljubljane pa ji je posvetil pozornost z objavo nekaterih referatov (*Razgledi*, 16. 9. 1998). V Portorožu prebrani - in verjetno tudi zaradi odsotnosti referentov neprebrani - prispevki bodo objavljeni deloma v znanstveni reviji *Dve domovini/Two Homeland*, njihov večji del pa v posebnem zborniku. Prijetno delovno okolje in prisotnost udeležencev, ki jim je omenjena tema blizu po raziskovalnem interesu, je prispevala tudi k živahnim odzivanjem na referate, čeprav je marsikdaj diskusija postala celo nekoliko žolčna. Kakorkoli že, znanstveno vrednost posameznih prispevkov bo mogoče vrednotiti po njihovi objavi. V nadaljevanju poročila navajam samo nekatere refleksije na konferenco.

Že naslov znanstvenega srečanja nam nakaže programsko dvojnost, ki se je pokazala tudi v samem poteku konference. Prvi dan (s podnaslovom Adamič in izseljenci) je bil posvečen L. Adamiču, na Slovenskem rojenemu in v petnajstem letu starosti odidelemu v ZDA (1913), kjer se je uveljavil kot pisatelj in politik. Nedvomno ni osebnosti slovenskega rodu v ZDA, ki bi bila bolj znana in hkrati pogost predmet znanstvenih raziskav tako slovenskih raziskovalcev na obeh straneh Atlantika kot tudi raziskovalcev neslovenskega rodu. Adamičeve zasluge za razvoj etničnih študij v ZDA in hkratna njegova odmevna publicistična in politična angažiranost v času druge svetovne vojne in v letih po njej so spodbudile zanimanje za njegovo osebnost, ki jo zaznamuje še tragična smrt, ki glede načina (umor ali samomor?) ostaja nepojasnjena še danes. Med poznavalci njegovega življenja in dela najdemo strastne zagovornike in poveljevalce njegove osebnosti na eni in ostre kritike na drugi strani. To se je pokazalo tudi na konferenci v Portorožu, in moj osebni občutek je, da še ni prišel čas za realno oceno njegove osebnosti v celoti in ne samo po posameznih segmentih. Še najbolj znanstveno raziskano je njegovo literarno delo. Že leta 1981 sta mu bila posvečena dva simpozija, spomladi 1981 v Minneapolisu (ZDA) in drugi v Ljubljani. (Glej: Zbornik Louis Adamič, Simpozij - Symposium, Ljubljana, 16. - 18. september 1981, 409 str.) Na letošnji konferenci pa so v okviru Adamiču posvečenega dela konference sodelovali M. Jurak (Univerza v Ljubljani); Louis Adamič in Vatroslav Grill - enosmerno potovanje?, M. Kodrič

(Narodna in študijska knjižnica, Trst): Ivan Molek - urednik slovensko-ameriškega časopisja in povezovalac dveh kulturnih svetov, M. Kuzmič (Evangeljski teološki center, Ljubljana): Ameriški rojak Jože L. Mihelič (1902-1989) - teolog, zgodovinar in prijatelj Louisa Adamiča, I. Mislej (Pifonova galerija, Ajdovščina): Vloga intelektualcev v južnoameriški slovenski skupnosti, J. Velikonja (University of Washington, Seattle): Louis Adamič in Italijani, T. Kurent (Ljubljana): Pisma Louisa Adamiča nečaku Tinetu, R. Švent (Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana): Pomen osebnih pism (korespondence) in dnevnikov pri predstavitvi celostne podobe umetnika, I. Szilágyi (Közép-Európa Intézet, Budapest): Skrb za narod daleč od domovine. Primer Louisa Adamiča in Oszkárja Jászija, M. Klemenčič (Univerza v Mariboru): Razmišljanja slovenskih izseljencev od Louisa Adamiča do dr. Mihe Kreka o položaju Slovenije v združeni Evropi in J. Žitnik (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): Louis Adamič, Slovenec, Američan, opazovalec, borec, "poet". Literarna zgodovinarica Janja Žitnik je tudi pripravila vsebinski del konference, ki je bil posvečen Louisu Adamiču. Režiser Franci Slak je na zaključku Adamičevega dne predstavil projekta, in sicer scenarij za dokumentarni filmski esej (Goreči orel, življenje in smrt Louisa Adamiča) in načrt za ekranizacijo Adamičevega romana o ameriških priseljencih in njihovih potomcih (Grandsons, 1935), ki smo ga v slovenskem prevodu pod naslovom Vnuki dobili šele leta 1951.

Drugi del konference je bil namenjen razpravam o odnosu slovenskih intelektualcev do izseljenstva, življenju in delu izobraženih Slovencev v tujih okoljih in o vlogi nekaterih tujih intelektualcev v slovenskih deželah. Za primerljivost so bili vključeni tudi predavatelji s prispevki o vlogi izseljencev-intelektualcev iz Češke, Slovaške, Srbije, Poljske in Rusije. Ta del konference je vsebinsko pripravila zgodovinarica Irena Gantar Godina. Vse te razprave so bile vpete med izhodiščni prispevek o teoretičnih straneh pojma "intelektualec" in osebno izkušnjo slovenske intelektualke, živeče v Londonu. Pestrost tem, različnih časovnih obdobj in pristopov so temu delu konference dali pečat zanimivosti in raznolikosti, kar potrjuje tezo, da so večdisciplinarni pristopi hvaležni tudi za poslušalčevo uho in dožemanje. Povprečno devet referatov na dan in mnogokrat časovno dolga diskusija bi bilo lahko utrujajoče za poslušalstvo, kar pa ne moremo trditi za to konferenco. Vtis pa je, da je bilo v ospredju zanimanja t. i. humanistična inteligenca, manj pa se je govorilo o intelektualcih z drugih področij človekovega umskega ustvarjanja. Že o vprašanju, kaj je sploh intelektualec, so se mnjenja zelo kresala in razhajala. Zlasti se je ta težava pokazala med opredelitvami v slovenskem jeziku (glej Slovar slovenskega knjižnega jezika) in v angleščini. (Mimogrede: konferenca je potekala v slovenskem, angleškem in ruskem jeziku. Pokazalo se je, da bo v bodoče potrebno

zagotoviti sredstva za tekoče prevajanje, saj se vsak avtor najlažje izraža v v maternem jeziku. To politiko spoštovanja jezika vsakega udeleženca in hkrati zagotovitev razumevanja predstavljenih referatov in diskusije vsem poslušalcem v dvorani podpira tudi Svet Evrope.) Z vidika obravnav slovenskega izseljenstva je na omenjeni konferenci predstavljena tema novost, saj je bilo doslej zanimanje - bolj ali manj - osredotočeno samo na posamezne osebnosti, zlasti iz vrst literarnih ustvarjalcev (v zadnjem času tudi iz vrst zamolčanih, npr. iz Argentine) in na izseljenstvo kot samo socialni oz. ekonomski pojav. Podpiram usmeritev na obravnavanje vloge posameznikov, tako iz vrst intelektualcev kot preprostih ljudi. Njihove življenjske zgodbe nam marsikdaj razbijejo posplošeno podobo o slovenskem izseljenstvu, hkrati pa prispevajo tudi k demitizaciji mnogih ukoreninjenih mnenj o tragičnosti izseljevanja Slovencev v svet. V tem delu konference so sodelovali: M. Lukšič-Hacin (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): Porajanje pojma "intelektualec", M. Dmovšek (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): Odnos slovenskih intelektualcev do izseljenstva, L. Detela (Dunaj): Problem diaspore v razmišljanjih slovenskih zdomskih intelektualcev po letu 1945, V. Melik (Ljubljana): Hermann in Kozler, I. Čurkiná (Institut Slavjanovedenja, Balkanistiki, Rossijskoj Akademii Nauk, Moskva): Davorin Hostnik - učeni publicist, Z. Žigon (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): Janez Benigar - aravkanski Slovenec, I. Maver (Univerza v Ljubljani): Ivan Zorman in slovensko-ameriška skupnost, B. Čebulj-Sajko (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): "Imel sem samo dve želji v svojem življenju: da bi bil izseljenski učitelj ali pa kuhar" (Delo Jožeta Čuješa med avstralskimi Slovenci), N. Sulič (Ljubljana): Nančka iz Amerike: pisma s terena, G. Skilling (Toronto): Čehi in Slovaki - zamejstvo in domovina, 1948-1989, E. Možejko (University of Alberta, Edmonton): Eksil in politika multikulturalizma: poljski pisatelji in intelektualci v Kanadi, D. Drljača (Etnografski inštitut, Beograd): Vidni srbski intelektualci v sosednjih državah, J. Lencznarowicz (Instytut Polonijny, Krakow): Poljski begunski intelektualci v Avstraliji po 2. svetovni vojni, A. Panaccione (Fondazione G. Brodolini, Milano): Politična kultura menševiške emigracije med obema vojnoma, J. Firsov (Univerzita Moskva): Filozof Ivan Iljin - intelektualac, borec, človek (o pismih, poslanih Maecenasu Kramarju v Prago iz Avstralije, Švice in Nemčije), H. Florkowska-Frančič (Krakow): Stiki Zygmunta Milkowskega (1824-1915), romanopisca in aktivista organizacij evropskih poljskih izseljencev s Poljaki v Ameriki, M. Pavlović (Etnografski inštitut, Beograd): Podoba Mihajla Pupina v izseljenskem in domačem časopisju, I. Gantar Godina (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana): Jan Lego, glasnik slovensko-češke vzajemnosti in I. Simonović (London): Ko nič pomeni več?

Namesto zaključka. Omenjena konferenca je že četrta iz niza znanstvenih konferenc, ki jim je dal svoj pečat Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Prvo je organiziral leta 1992 v Ljubljani (Dosežki in načrti v raziskovanju slovenskega izseljenstva po znanstvenih disciplinah), drugo je Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu pripravil na Opčinah leta 1993 (Izseljevanje Slovencev: nujna ali želja po boljšem življenju?) in tretjo ponovno Inštitut leta 1995 v Portorožu (Soočanje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje). Raziskovanje migracij zahteva odpiranje v svet in soočanje pristopov in rezultatov dela. Nujnost tega je pokazala tudi zadnja konferenca. Res je, da računalniška tehnologija omogoča sprotne stike in izmenjavo informacij ter celo razprav, vendar so osebni stiki še vedno med važnejšimi pri našem delu. Osredotočenost samo na udeležence-specialiste za obravnavana vprašanja pa omogoča diskusijo in boljše delovno vzdušje. V zadnjih letih se Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU prizadeva za navezavo stikov s sorodnimi institucijami po svetu. Znanstvena revija Dve domovini/Two Homelands (1/1990-; doslej je izšlo že osem števil), vsakoletni Bilten/Newsletter (1/1990-), tematski zborniki in ne nazadnje številne razprave in monografije članov Inštituta prispevajo tudi k večjemu poznavanju slovenskega izseljenstva in Slovenije v svetu.

SLOVENE CLASSICAL KARST.

Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU.
Ljubljana 1997, 254 strani.

Konec preteklega leta je v sozaložbi ZRC SAZU in Inštituta za raziskovanje Krasa ZRC SAZU ter ob finančni pomoči UNESCO (Slovenske nacionalne komisije za UNESCO) in MZT RS izšla knjiga z naslovom "Slovene Classical Karst". Delo je natisnjeno v angleškem jeziku, kateremu pa bo v kratkem sledila tudi slovenska izdaja.

O Krasu je bilo napisanih že več del, vendar ne tako celovitih; obravnavano delo zajema različna strokovna področja in najnovejše raziskovalne izsledke. Nastanek tega interdisciplinarnega dela je vzpodbudilo dejstvo, da so bile pred desetimi leti Škocjanske jame vpisane v UNESCO-v seznam Svetovne naravne dediščine kot edinstven naravni pojav.

Glavni urednik Andrej Kranjc v uvodu poudarja, da so številni avtorji (kar 24 jih je) skušali odgovoriti na vprašanja, kako Kras izgleda, kaj so njegove značilnosti in posebnosti, od kod izvor imena, iz katerega je izpeljan tudi naziv mlade znanstvene vede - krasoslovja.

Knjiga vsebuje trinaest poglavij, ki že s samimi naslovi razkrivajo značilnosti in posebnosti te pokrajine. Lahko bi jo razdelili na dva dela. Glede na to, da o Krasu govorimo v prvi vrsti kot o naravnem fenomenu,

zajema prvi del naravno zgodovino Krasa v poglavjih: Geološka sestava Krasa (M. Knez, B. Otoničar, S. Šebela), Morfologija, Burja (J. Kogovšek, A. Kranjc, M. Petrič), Hidrologija (J. Kogovšek, A. Kranjc, M. Petrič), Speleologija (A. Kranjc, T. Slabe, N. Zupan Hajna), Prst in vegetacija (M. Culiberg, M. Kaligarič, F. Lovrenčak, A. Seliskar, M. Zupančič), Naselbine v pleistocenu in delno v holocenu (I. Turk, A. Velušček).

Drugi del knjige pa govori o odnosu človek - Kras, in sicer v poglavjih: Zaščita naravne dediščine na Krasu (P. Skoberne) in Družbena (socialna) geografija (D. Kladnik, I. Rejec Brancelj), Etnološki portret Krasa (N. Križnar) in Kraška arhitektura (P. Fister, L. Lah, N. Štupar Šumi). Sledi še Bibliografija (M. Kranjc).

Kraška pokrajina se razteza tudi na italijansko stran, vendar je pri pisanju knjige bila upoštevana zgolj politična meja - torej je zajet samo slovenski del Krasa, ne pa njegova naravna meja.

Sam izvor imena sega že v antično Grčijo in Rim, pojavlja se tudi v starih potopisih (npr. Pseudoskilax iz sredine 4. st. pr. n. št.). Staro ime za "kamen" je dalo koren staremu imenu za regijo - "Carusadus, Carsus". To ime se je v različnih jezikih spreminjalo - sl. Kras, nem. Karst, it. Carso. Stara oblika sedanjega slovenskega imena Kras je "Grast" in se pojavi l. 1177. Tu gre za zgodnje slovensko metatezo "kar-" v "kra-". V Sloveniji se "kras" pojavlja kot toponim, lokalno ime ali pa ima